

**ПЕРЕГЛЯД ЗАХОДІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ЗАХИСТУ:
СУТНІСТЬ, ВИДИ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ**
**REVIEWS OF TRADE DEFENCE MEASURES:
ESSENCE, TYPES, AND SPECIFICITY OF CONDUCTING**

Ковальчук Н.М.,

*аспірант Інституту держави і права
імені В.М. Корецького Національної академії наук України*

Воротіна Н.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник Інституту держави і права
імені В.М. Корецького Національної академії наук України*

У статті проведено теоретичне дослідження вітчизняного законодавства та норм міжнародного права стосовно антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних розслідувань та переглядів заходів торговельного захисту, запропоновано визначення сутності та видів таких переглядів. Автором досліджено окремі питання, що виникають у процесі проведення переглядів антидемпінгових та антисубсидійних заходів та за їх результатами, і розроблено пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в цій сфері.

Ключові слова: перегляд заходів торговельного захисту, антидемпінгове мито, компенсаційне мито.

В статье проведено теоретическое исследование отечественного законодательства и норм международного права относительно антидемпинговых, антисубсидиционных и специальных расследований, а также пересмотров мер торговой защиты, предложено определение сущности и видов таких пересмотров. Автором исследованы отдельные вопросы, возникающие в процессе проведения пересмотров мер торговой защиты и по их результатам. Разработаны предложения относительно усовершенствования отечественного законодательства в данной сфере.

Ключевые слова: пересмотр мер торговой защиты, антидемпинговая пошлина, компенсационная пошлина.

The present article provides theoretical research of domestic legislation and international law concerning anti-dumping, anti-subsidizing, safeguard investigations and reviews of trade defence measures; it is proposed definition of the essence and types of such reviews. Author researches some aspects concerning conducting of reviews and their results, and provides proposals for improving national legislation in this area.

Key words: reviews of trade protection measures, anti-dumping duty, countervailing duty.

Все частіше використання інструментів торговельного захисту набуває характеру «завульованої» торговельної політики. Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи, що мають на меті нівелювання наслідків недобросовісної торговельної практики іноземних суб'єктів, відновлення конкуренції на внутрішньому ринку та усунення диспропорцій у торгівлі, інколи стають засобом захисту інтересів окремих підприємств. Однією з причин такого стану речей є недосконалість норм законодавства як в частині застосування заходів торговельного захисту, так і безпосередньо щодо проведення антидемпінгових, антисубсидійних й спеціальних розслідувань та переглядів відповідних заходів, що призводить до неоднозначного трактування і практичного застосування таких норм. Питання проведення розслідувань щодо демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту неодноразово розглядалися в наукових працях іноземних та вітчизняних вчених (М. Занарді, М. Мур, Т. Пруса, Чад П. Боун, В. Коновалов, С. Осика), однак на сьогодні залишається значна кількість питань, що потребують вивчення, зокрема, стосовно переглядів заходів торговельного захисту.

Актуальність дослідження вказаного питання обумовлена недосконалістю понятійно-термінологічного інструментарію, що використовується в цій сфері, відсутністю належного правового регулювання порядку порушення та проведення переглядів заходів торговельного захисту, що, відповідно, впливає на їх юридичні наслідки. Таким чином, мета даної статті – дослідити практику проведення переглядів заходів торговельного захисту та надати пропозиції щодо можливих шляхів удосконалення вітчизняного законодавства в зазначеній сфері.

Для досягнення поставленої мети автором статті визначено такі **завдання**:

аналіз вітчизняного законодавства та норм міжнародного права щодо переглядів заходів торговельного захисту;

визначення сутності переглядів антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів та видів переглядів, що проводяться в Україні та в інших країнах;

розгляд окремих аспектів діяльності органів виконавчої влади України (Міністерства економічного розвитку і торгівлі та Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі) в рамках проведення переглядів заходів торговельного захисту.

Антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні розслідування – розслідування фактів демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту, що заподіює чи загрожує заподіянням шкоди національному товаровиробникові. Результатом таких розслідувань є рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі (орган оперативного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні) про застосування відповідно антидемпінгових, компенсаційних чи спеціальних заходів або ж рішення про припинення відповідного розслідування без застосування заходів торговельного захисту. Спеціальні заходи застосовуються строком на чотири роки, та в разі наявності підстав їх дія може бути продовжена ще до чотирьох років (загальний строк застосування не повинен перевищувати восьми років) [1]. На відміну від спеціальних заходів антидемпінгові та компенсаційні заходи застосовуються на п'ять років, однак обмеження щодо загального строку їх застосування законодавством не передбачено. Такі заходи можуть діяти протягом строку та в розмірі, необхідному для усунення демпінгу чи субсидування, що заподіює шкоду [2, 3]. Разом з тим існує правило, що антидемпінгові та компенсаційні заходи мають переглядатися з метою визначення доцільності продовження їх дії. Зокрема, у справі «США – Плагі динамічної оперативної пам'яті» Група експертів встановила, що тривалість застосування антидемпінгових заходів має визначатися об'єктивними обставинами, а продовження їх дії повинно підтверджуватися відповідними доказами [4, с. 51]. Загалом на тривалість застосування заходів торговельного захисту має впливати сукупність наступних факторів:

умови, що призвели до застосування заходів;

нові дані щодо того, чи призведе скасування заходів до відновлення демпінгу, субсидування чи зростання імпорту.

Законодавством передбачено такі види переглядів антидемпінгових та компенсаційних заходів:

перегляд антидемпінгових та компенсаційних заходів у зв'язку із закінченням строку їх застосування;

проміжний перегляд антидемпінгових та компенсаційних заходів;

прискорений перегляд;

перегляд антидемпінгових заходів для визначення індивідуальних величин демпінгової маржі для нових експортерів або виробників;

перегляд стосовно фактів ухилення від сплати антидемпінгового чи компенсаційного мита;

поновлення антидемпінгового розслідування.

У деяких країнах, зокрема в США, кожного року після завершення першого року застосування антидемпінгових чи компенсаційних заходів уповноважений орган за вимогою заінтересованих сторін проводить так званий «адміністративний» перегляд з метою визначення розміру демпінгу чи субсидії за рік, що минув [5, 139].

Що стосується спеціальних заходів, то вони можуть переглядатися з метою прискорення їх лібералізації або ж для продовження строку дії таких заходів (загальний термін застосування не може перевищувати восьми років).

Перше питання, що виникає в даному контексті: чи можна перегляди заходів вважати розслідуваннями? Нормами Законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» та «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» регламентовано, що вимоги стосовно процедури та розслідування, за винятком строків, поширюються й на перегляди заходів. Перегляди антидемпінгових та компенсаційних заходів здійснюються в стрислі строки і закінчуються, як правило, не пізніше ніж через 12 місяців від дати порушення такого перегляду, для переглядів стосовно фактів ухилення від сплати антидемпінгового чи компенсаційного мита – не пізніше ніж через дев'ять місяців, а для поновленого антидемпінгового розслідування – не пізніше шести місяців. Строки проведення переглядів у різних країнах варіюються, однак, як правило, вони є аналогічними строкам проведення власне розслідувань (первісних розслідувань). Наприклад, у ЄС термін проведення проміжних переглядів та переглядів у зв'язку із закінченням строку їх застосування не повинен перевищувати п'ятнадцяти місяців, так само як і розслідування [6]. Варто зазначити, що в усіх переглядах антидемпінгових та компенсаційних заходів Міністерство економічного розвитку і торгівлі України як орган, до компетенції якого належить проведення розслідувань щодо демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту, застосовує, якщо обставини не змінилися, ту ж саму методологію, що й в рамках антидемпінгового чи антисубсидійного розслідувань, за наслідками яких було запроваджено відповідне мито.

Таким чином, процедура встановлення факторів економічного та правового характеру, а також трактування понять для цілей розслідувань та для цілей переглядів мають бути однаковими. Підтвердженням цьому, зокрема, можуть слугувати положення звіту Апеляційного органу в справі «Сполучені Штати – заходи щодо обнуління та переглядів антидемпінгових заходів у зв'язку із закінченням строку їх застосування», що розглядалася Органом вирішення спорів. У вказаному звіті зазначається, що термін «демпінг», так само як і «демпінговий імпорт», мають однакове значення в усіх положеннях Угоди про застосування Статті VI ГАТТ-1994 і для всіх видів (типів) антидемпінгових розслідувань, включаючи власне розслідування (original investigation), перегляди для нового експортера, періодичні перегляди [7, с. 30].

Разом з тим кожен з переглядів має свою специфіку. Наприклад, у рамках антидемпінгового розслідування компетентні органи мають визначити, чи існує демпінг протягом періоду розслідування (період, що передує порушенню розслідування, і становить, як правило, від

шести місяців до одного року), а в ході перегляду досліджується, чи скасування заходів, застосованих за результатами проведення власне розслідування (первинного розслідування), ймовірно призведе до продовження чи відновлення демпінгу [8, с. 41].

У зв'язку із вищезазначеним, на думку автора, перегляд заходів торговельного захисту слід вважати особливим видом розслідування. Водночас він є факкультативною (додатковою) стадією антидемпінгового, антисубсидійного чи спеціального процесу, що завершується прийняттям Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі рішення про анулювання, продовження чи зміну заходів торговельного захисту.

Перегляд заходів у зв'язку із закінченням строку їх застосування порушується за вимогою національного товаровиробника або органу виконавчої влади, яка повинна містити достатні докази того, що припинення заходів ймовірно спричинить продовження дії або поновлення демпінгу або субсидування та заподіяння шкоди. Ця ймовірність може підтверджуватися: доказом продовження дії демпінгу (субсидування) та шкоди; або доказом повного або часткового усунення (запобігання) шкоди внаслідок застосування антидемпінгових (компенсаційних) заходів; або доказом того, що становить експортерів чи економічні умови є такими, за яких не виключається ймовірність виникнення нових видів демпінгу (субсидування), що заподіюватиме шкоду.

Питання щодо запровадження такого виду переглядів виникло ще в рамках Уругвайського раунду переговорів. За його результатами було встановлено обов'язок членів СОТ, що вживають антидемпінгові заходи, проводити п'ятирічні перегляди у зв'язку із закінченням дії таких заходів (Sunset Reviews). Застосування цього правила мало б засвідчити зменшення кількості й тривалості дії антидемпінгових заходів порівняно з попередніми роками, а також у порівнянні з країнами, які не були членами СОТ. Однак на практиці цього не відбулося [9, с. 2]. Зважаючи на відсутність максимального терміну застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів, деякі країни використовують заходи щодо імпорту окремих товарів більше двадцяти років [10, с. 89]. Зокрема, США застосовують антидемпінгові заходи щодо карбаміду сухого, в тому числі походженням з України, починаючи з 1987 року. За результатами останнього перегляду їх дію продовжено до 2016 року [11]. У цьому контексті варто зазначити, що головною проблемою у сфері торговельних заходів щодо української продукції в США є те, що усі антидемпінгові розслідування проводилися за часів невизнання ринкового статусу економіки України. З огляду на це демпінгова маржа для українських підприємств розраховувалася на даних третіх країн і, як наслідок, розміри антидемпінгового мита на сьогодні є безпідставно великими. Відповідно до законодавства США перегляд антидемпінгових заходів з метою перерахунку розміру демпінгової маржі можливий лише за умови постачання товару до США протягом періоду дії антидемпінгових заходів. Однак, зважаючи на високі ставки антидемпінгових мит, вітчизняні підприємства не в змозі постачати продукцію власного виробництва на ринок США і в результаті не можуть бути ініціатором перегляду чинних антидемпінгових заходів. Наведений приклад чітко демонструє необхідність урегулювання питання щодо строків застосування заходів торговельного захисту.

Ще одним з видів переглядів є проміжний перегляд антидемпінгових та компенсаційних заходів. Він порушується на підставі обґрунтованої вимоги органу виконавчої влади, експортера, імпортера або національного товаровиробника з метою визначення необхідності продовження застосування антидемпінгових чи компенсаційних заходів. Такий перегляд може проводитися не раніше ніж через рік від дати застосування остаточних

заходів, і в його рамках Мінекономрозвитку вивчає серед іншого, чи значно змінилися обставини, що стосуються демпінгу (субсидування) та шкоди; чи дали антидемпінгові (компенсаційні) заходи очікувані результати та чи має місце запобігання шкоді, яка була встановлена в ході розслідування.

Прискорений перегляд проводиться з метою визначення ставки остаточного антидемпінгового (компенсаційного) мита для експортера, який постачає в Україну товари, що обкладаються особливим видом мита, однак не був визначений окремим суб'єктом первісного антидемпінгового (антисубсидійного) розслідування. На відміну від прискореного перегляду антидемпінгових заходів для визначення індивідуальних величин демпінгової маржі для нових експортерів або виробників порушується на вимогу підприємства, що не експортувало до України товар у період розслідування, за результатами якого застосовано антидемпінгові (компенсаційні) заходи.

Поновлення антидемпінгового розслідування розпочинається на вимогу національного товаровиробника, в якій він надає докази стосовно того, що антидемпінгові заходи не призводять до змін або призводять до незначної зміни ціни товару, щодо імпорту якого застосовуються антидемпінгові заходи.

Перегляд стосовно ухилення від сплати антидемпінгового (компенсаційного) мита проводяться в разі змін у структурі торгівлі між Україною та іншими країнами, що виникають в процесі здійснення операцій та (або) діяльності іноземних виробників, експортерів та (або) імпортерів. У цьому випадку такі зміни вважаються недостатньо вмотивованими або економічно необґрунтованими. У такому разі за результатами перегляду антидемпінгове (компенсаційне) мито може поширюватися на імпорт подібних товарів з третіх країн або частини цих товарів.

З огляду на вище зазначене перегляди заходів торговельного захисту можна класифікувати:

за суб'єктом ініціювання: ті, що порушуються на підставі вимоги національного товаровиробника, іноземного виробника (експортера), імпортера, органу виконавчої влади України;

за метою проведення: для скасування, зміни заходів торговельного захисту, продовження дії заходів.

Крім того, перегляди заходів торговельного захисту можна поділити на такі, порушення яких призупиняє дію остаточних заходів (прискорений перегляд, перегляд

антидемпінгових заходів для визначення індивідуальних величин демпінгової маржі для нових експортерів або виробників), та ті, порушення яких не зупиняє застосування заходів (проміжний перегляд, перегляд заходів у зв'язку із закінченням строку їх застосування, поновлення антидемпінгового розслідування, перегляд стосовно ухилення від сплати антидемпінгового або компенсаційного мита).

Отже, за результатами дослідження питання проведення переглядів заходів торговельного захисту автором зроблено такі висновки.

Перегляд заходів торговельного захисту слід вважати особливим видом розслідувань щодо демпінгового, субсидованого і зростаючого імпорту та додатково (факультативно), але відокремленою стадією відповідного процесу. Перегляд, у першу чергу, спрямований на визначення ефективності заходів, запроваджених за результатами проведення того чи іншого розслідування. Передбачені законодавством вимоги стосовно процедури та розслідування, за винятком строків, поширюються і на перегляди. На думку автора, положення щодо відсутності чітких строків у рамках перегляду може мати негативний ефект. Зокрема, в разі подання скарги про порушення антидемпінгового розслідування рішення щодо порушення розслідування має бути прийняте протягом тридцяти днів від дня подання такої скарги до Мінекономрозвитку. Для порушення перегляду чітких строків немає, що на практиці може призвести до затягування процесу. Зазначене також стосується і загального строку застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів.

Результатом проведення переглядів заходів торговельного захисту є рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про скасування, зміну чи продовження дії відповідних заходів.

Враховуючи те, що результати переглядів заходів торговельного захисту впливають на конкурентне середовище як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках та на діяльність вітчизняних підприємств, можна запропонувати: закріпити в законодавстві визначення терміну «перегляд заходів торговельного захисту»;

внести до законодавства у сфері торговельного захисту зміни, що стосуються поширення окремих положень щодо строків порушення та проведення антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних розслідувань на перегляди заходів торговельного захисту;

активізувати роботу щодо захисту інтересів національних товаровиробників у рамках переглядів заходів торговельного захисту, що проводяться іншими країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну Закон України від 22 грудня 1998 року № 332 XIV. Офіційний сайт Верховної Ради України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=332-14>. Дата доступу: 02.12.2012.
2. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту Закон України від 22 грудня 1998 року № 331-IV Офіційний сайт Верховної Ради України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=331-14>. Дата доступу: 02.12.2012.
3. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 № 330-IV. Офіційний сайт Верховної Ради України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=330-14>. Дата доступу: 02.12.2012.
4. United States – Antidumping duty on dynamic random access memory semiconductors (DRAMs) of one megabit. Panel Report. WT/DS99/R. World Trade Organization. – Geneva. – 1999. – 151 p.
5. Система світової торгівлі : [практичний посібник] / пер. з англ. – К. : «К.І.С.», 2002. – ххiv – с. 152.
6. Офіційний сайт Європейської Комісії – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://ec.europa.eu/trade/tackling-unfair-trade/trade-defence/reviews>. Дата доступу: 28.11.2012.
7. The Results of the Uruguay Round of the Multilateral Trade Negotiations: The Legal Texts. [Офіційні тексти] / упор. Секретаріат COT. – Женева : Публікації COT. – 2002. – P. 492.
8. United States – Sunset review on anti-dumping duties on corrosion resistant carbon steel flat products from Japan. Appellate Body Report. – WT/DS244/AB/R World Trade Organization. – Geneva. – 2003. – 78 p.
9. Olivier Cadot, Jaime de Melo. Anti-Dumping sunset reviews: The uneven reach of WTO disciplines. Discussion paper series № 6502. Centre for Economic Policy Research. – London. – October. – 2007. – 41 p.
10. Основы и особенности права США, Канады и Европейского Союза по защите от демпингового импорта. К.: УАЗТ. – 2001. – 279 с.
11. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/file/link/192429/file/ZZR_08_10_12.doc. Дата доступу: 29.11.2012/